

Η μάχη στο Κλειδί -1014-

/ [Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός](#)

Σχεδιάγραμμα της μάχης όπου φαίνεται η κυκλωτική κίνηση του βυζαντινού αποσπάσματος και η ταυτόχρονη επίθεση των βυζαντινών στρατευμάτων

Η μάχη στο Κλειδί (γνωστή και με το όνομα Μάχη της οροσειράς Μπέλλες) διεξήχθη στις 29 Ιουλίου 1014 μεταξύ της Βυζαντινής αυτοκρατορίας και της Βουλγαρίας. Η μάχη αποτέλεσε το αποκορύφωμα της πολύχρονης διαμάχης μεταξύ του Σαμουήλ της Βουλγαρίας και του Βασιλείου του Βουλγαροκτόνου. Η μάχη τελείωσε με νίκη των Βυζαντινών.

Η προετοιμασία - Τρεις χειμώνες προετοίμαζε ο Βασίλειος τη μάχη στο Κλειδί. Οι διαρκείς επιθέσεις του στα βουλγαρικά εδάφη είχαν κλονίσει την δύναμη του Σαμουήλ που αγωνιζόταν να σταθεροποιήσει την εξουσία του στο κεντρικό τμήμα της ηγεμονίας του.

Εχοντας ως βάση και κέντρο ανεφοδιασμού τις Σέρρες συγκέντρωνε στρατό και οπλισμό. Την άνοιξη του 1014 ξεκίνησε για το Κλειδί, το σημερινό Ρούπελ. Η διάταξη του στρατεύματός του είχε πάντα την ίδια μορφή: δύο ίλες ιππικού ως εμπροσθοφυλακή, μία από κατάφρακτους και μία από μονόζωνους και ακολουθούσε το κύριο σώμα. Ο Βασίλειος επιδίωκε να φθάσει στο στενό ανάμεσα σε Κλειδί και Κίμβα Λόγγο, με απώτερο στόχο την κοιλάδα του Μελένικου και της Στρούμνιτζας, όπου υπήρχαν ακόμη τότε αρκετές βουλγαρικές κτήσεις. Η κατάκτησή τους θα του

άνοιγε τον δρόμο για τις Πρέσπες και την Αχρίδα, την καρδιά του βουλγαρικού κράτους.

Η οργάνωση και ο αντιπερισπασμός των Βούλγαρων- Ο τσάρος Σαμουήλ γνωρίζοντας ότι το στενό στο Κλειδί αποτελούσε το σημείο από όπου διέβαινε κάθε φορά ο Βασίλειος, οσες φορές εκστράτευε κατά της Ανατολικής Βουλγαρίας, αποφάσισε να συγκεντρώσει το σύνολο του στρατού και να οχυρωθεί στο Κλειδί, που ήταν το στενότερο σημείο στην κοιλάδα του ποταμού Στρώμνιτσα (παραπόταμου του Στρυμόνα) και ανέμενε την επίθεση των Βυζαντινών.

Πριν από την καθοριστική σύγκρουση επιχείρησε με αντιπερισπασμό να διασπάσει την ενότητα των βυζαντινών δυνάμεων, στέλνοντας έναν από τους πλέον έμπιστους στρατηγούς του, τον Δαβίδ Νεστορίτση, με σημαντικές δυνάμεις νότια, με στόχο την κατάληψη της Θεσσαλονίκης (Ιούλιος 1014).

Τη Θεσσαλονίκη υπερασπιζόταν τότε ο Θεοφύλακτος Βοτανειάτης. Ο Θεοφύλακτος Βοτανειάτης με τη σύμπραξη του γιου του Μιχαήλ κατόρθωσε να αναχαιτίσει τη βουλγαρική επίθεση, να συντρίψει το σώμα του Νεστορίτση έξω από τη Θεσσαλονίκη και να τρέψει τους Βουλγάρους σε φυγή, συλλαμβάνοντας πλήθος αιχμαλώτων και πολλά λάφυρα και τελικά να επιστρέψει στο Κλειδί για ενταχτεί στο κύριο σώμα του βυζαντινού στρατού .

Οι πρώτες επιθέσεις

Ο Βασίλειος, φθάνοντας στο Κλειδί, στρατοπέδευσε σε απόσταση δύο ωρών από το στενό και έστειλε ανιχνευτές να εντοπίσουν τον εχθρό. Αν και το στενό είχε κλείσει με πρόχειρα αναχώματα από πέτρες και κορμούς, κάρα και βράχους, οι Βούλγαροι ήταν άφαντοι. Η απειλή ενέδρας φόβισε τον Βασίλειο που αποφάσισε να αλλάξει τη διάταξη του στρατού και να τοποθετήσει μπροστά το πεζικό και πίσω το ιππικό, θεωρώντας ότι οι άνδρες του δεν θα ανακόπτονταν από πιθανά εμπόδια, σε αντίθεση με τα άλογα.

Η διαταγή του αυτοκράτορα ήταν σαφής, το στράτευμα όφειλε να βρίσκεται σε διαρκή εγρήγορση, οπλισμένο, με πλήρη εξάρτυση, ετοιμοπόλεμο ανά πάσα στιγμή. Η πρώτη νύχτα κύλησε ήρεμα, οι Βούλγαροι δεν φαίνονταν πουθενά στις γύρω βουνοκορφές. Την επομένη ο αυτοκράτορας έδωσε εντολή στον στρατό να προχωρήσει προς το στενό, ενώ ήταν σίγουρος ότι οι Βούλγαροι θα επετίθεντο όταν οι Βυζαντινοί θα πλησίαζαν τα αναχώματα.

Πράγματι, μόλις η εμπροσθοφυλακή του βυζαντινού στρατού ζύγωσε τα εμπόδια, εκδηλώθηκε η πρώτη επίθεση από τους Βουλγάρους, οι οποίοι έσπρωχναν βράχους από ψηλά, ενώ παράλληλα στόχευαν με βέλη και πέτρες τους Βυζαντινούς. Παρά την ορμή του βυζαντινού στρατού, και οι δύο προσπάθειές τους να περάσουν τα αναχώματα απέβησαν άκαρπες, με αποτέλεσμα πολυάριθμους νεκρούς και τραυματίες.

Ο αυτοκράτορας, βλέποντας τη δυσκολία του εγχειρήματος, διέταξε υποχώρηση του στρατεύματος. Κατανόησε ότι η αδυναμία ανάπτυξης των στρατευμάτων λόγω του στενού δε θα επέφερε το επιθυμητό αποτέλεσμα με κατά μέτωπο επιθέσεις, ακόμα κι αν αυτές ήταν συνεχείς και επιπονες.

Το νέο σχέδιο

Ως λύση προκρίθηκε ένα τολμηρό εγχείρημα για να αιφνιδιαστεί ο εχθρός. Την κρίσιμη αποστολή ανέλαβε ο στρατηγός του Θέματος της Μακεδονίας Νικηφόρος Ξιφίας με τρεις τούρμες ο οποίος επιχείρησε κυκλωτική κίνηση και ανέβηκε το ψηλότερο βουνό, νότια του Κλειδίου, τη Βελάσιτα, μέσα από δύσβατα μονοπάτια και με απόλυτη μυστικότητα. Στις 28 Ιουλίου του 1014 βρέθηκε στα νώτα των Βουλγάρων. Ο στρατηγός θα ειδοποιούσε, όταν το σώμα του θα είχε λάβει θέσεις μάχης με τριπλό σάλπισμα.

Το μεσημέρι της επομένης, της 29ης Ιουλίου 1014, εκδηλώθηκε η ταυτόχρονη επίθεση. Μόλις ακούστηκε το σύνθημα του στρατηγού Ξιφίας, ξεκίνησε η ταυτόχρονη επίθεση. Το αυτοκρατορικό φουσάτο ήταν από νωρίς σε ετοιμότητα, όρμησε προς τα αναχώματα με ηγέτη τον ίδιο τον Βασίλειο, τον αυτοκράτορα-πολεμιστή, ο οποίος, παρά τα πενήντα του χρόνια, ήταν ακμαίος και δυνατός, πάντα στη πρώτη γραμμή, αποτελώντας παράδειγμα για αξιωματικούς και στρατιώτες.

Οι Βούλγαροι, βρισκόμενοι ανάμεσα σε δύο εχθρικές επιθέσεις, αιφνιδιαστήκαν και άρχισαν να εγκαταλείπουν τη μάχη. Οι περισσότεροι πετούσαν τα όπλα τους και έτρεχαν να σωθούν. Λίγοι πολέμησαν μέχρι τέλους, μεταξύ αυτών και ο τσάρος Σαμουήλ με τον γιο του και την προσωπική φρουρά του, αλλά και αυτοί τελικά αναζήτησαν καταφύγιο την τελευταία στιγμή στο φρούριο Πρίλαπο (το σημερινό Περλεπέ).

Η τύφλωση των αιχμαλώτων

Η μάχη στο Κλειδί και η αποφασιστικής σημασίας για την υποταγή των Βουλγάρων νίκη του Βασιλείου είναι γνωστή με την τιμωρία τύφλωση των χιλιάδων αιχμαλώτων (15000) του βουλγαρικού στρατού.

Οι Βυζαντινοί χώριζαν τους αιχμαλώτους σε ομάδες των εκατό, και ανά χίλιους τους οδηγούσαν σε ειδικό χώρο του στρατοπέδου, όπου, αφού τους έδεσαν, με πυρωμένες στη φωτιά σιδερένιες βέργες τύφλωναν τους ενενήντα εννέα και από τα δύο τους μάτια, ενώ τον εκατοστό μόνο από το ένα, ούτως ώστε να χρησιμεύσει, ως οδηγός των υπολοίπων. Αμέσως μετά την τιμωρία τους οι αιχμάλωτοι αφήνονταν ελεύθεροι να επιστρέψουν στην πατρίδα τους.

Για το γεγονός αυτό, υπάρχουν δεδομένα που αναθεωρούν κάποιες απόψεις. Πριν από τη σύγκρουση στο Κλειδί, είχαν συμβεί μεγαλύτερες συγκρούσεις, όπως η μάχη στο Σπερχειό το 997, και είναι δύσκολο οι Βυζαντινοί να δέχτηκαν στο Κλειδί

μια τόσο πολυπληθή επίθεση, μια που και οι δυο αντίπαλοι είχαν απώλειες, πριν την τελική νίκη των Βυζαντινών. Οι αριθμοί λοιπόν που αναφέρονται από τους Βυζαντινούς ιστορικούς είναι υπερβολικοί.

Η βυζαντινή νομοθεσία προέβλεπε ως ποινή κολασμού τόσο την τύφλωση όσο και τον ακρωτηριασμό για κάθε βυζαντινό πολίτη που θα προέβαινε σε επαναστατική ενέργεια, συνωμοσία ή στάση κατά της νόμιμης βυζαντινής εξουσίας, φορέας της οποίας ήταν ο ίδιος ο αυτοκράτορας. Ο Βασίλειος αντιμετώπισε και τιμώρησε τους βούλγαρους αιχμαλώτους, όχι ως εχθρούς της Αυτοκρατορίας αλλά ως υπηκόους του και βυζαντινούς πολίτες που είχαν επαναστατήσει, δεδομένου ότι ήδη από το 971 το σύνολο της σημερινής βουλγαρικής επικράτειας είχε κατακτηθεί από τον αυτοκράτορα Ιωάννη Τσιμισκή και υπαχθεί στη βυζαντινή διοίκηση.

Οι βουλγαρικές πηγές ιστορούν ότι η επιστροφή των αιχμαλώτων προκάλεσε μέγα πένθος στην Αχρίδα, η οποία ήταν τότε πρωτεύουσα του βουλγαρικού κράτους. Το φρικτό και τραγικό θέαμα της πορείας των τυφλών στρατιωτών συγκλόνησε τους πάντες. Ο Σαμουήλ δεν άντεξε την ταπείνωση αυτή και, δύο μέρες μετά, ξεψύχησε από τη συντριβή και τον ψυχικό κλονισμό.

Βασίλειος ο Βουλγαροκτόνος

Στα τέλη του 12ου αιώνα ο ιστορικός Νικήτας Χωνιάτης προσέδωσε στον Βασίλειο το επίθετο <<Βουλγαροκτόνος>>, για να υπενθυμίσει τις παρατεταμένες εκστρατείες και νίκες του αυτοκράτορα. Η προσωπικότητα και το μέγεθος του Βασιλείου του Β΄, τα τεράστια στρατιωτικά επιτεύγματα, ο εκχριστιανισμός των Ρως, το μεγάλο κοινωνικό του έργο υπέρ των φτωχών, η εκκίνηση επί των ημερών του της <<μακεδονικής αναγέννησης>> στις τέχνες και στο πολιτισμό, παρ'ότι ο ίδιος δεν ήταν άνθρωπος των γραμμάτων, συνιστούν τη μορφή ενός εκ των σπουδαιότερων αυτοκρατόρων της χιλιόχρονης αυτοκρατορίας.

Ίσως τελικά για το Βασίλειο να ισχύει αυτό που είπε από τη μεριά του ένας Βούλγαρος διανοητής, ο Αλεξάντερ Κιόσεφ:

<<Ο ήρωας ενός έθνους μπορεί να είναι ο κακός του γείτονά του >>.

Η νίκη των Βυζαντινών κατά των Βουλγάρων (πάνω) και ο θάνατος του Σαμουήλ της Βουλγαρίας (κάτω)

* Αξίζει να σημειωθεί ότι στην περιοχή της τοποθεσίας <<Κλειδί>>, διεξήχθησαν μάχες τόσο κατά την περίοδο του β΄ βαλκανικού πολέμου μεταξύ της Ελλάδας και Βουλγαρίας, όσο και κατά την γερμανική επίθεση τον Απρίλη του 1941.

του Θάνου Δασκαλοθανάση

Πηγές

Ιστορία βυζαντινής αυτοκρατορίας Α.Α. Βασιλιεφ

Τι είναι το Βυζάντιο, Τζούντιθ Χέριν

Βυζαντινοβουλγαρικοί πόλεμοι, περιοδικό <<Στρατιωτική Ιστορία>>

Μεγάλοι αυτοκράτορες του Βυζαντίου, Ε- Ιστορικά

Η μάχη στο Κλειδί, εφημερίδα << Το Βήμα>>

Πηγή: vizantinaistorika.blogspot.gr